

УДК 338.1

[https://doi.org/10.33296/2707-0654-17\(34\)-12](https://doi.org/10.33296/2707-0654-17(34)-12)

ШКУРЕНКО ОЛЬГА

доктор економічних наук, професор,
Державний університет інфраструктури та технологій,
м. Київ, Україна
ORCIDiD: <https://orcid.org/0000-0002-0460-4800>

СЛАСТЬЯНИКОВА КРИСТИНА

асистент кафедри економіки та менеджменту,
Українська інженерно-педагогічна академія,
м. Харків, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7114-5165>

**КОНВЕРГЕНЦІЯ ПРОЦЕСІВ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВАМИ В
УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ**

Анотація. У статті доведено, що функціонування та розвиток підприємств в умовах глобалізаційних трансформацій, діджиталізації базується на принципах компліментарності, субституційності, конвергентності, альтернативності тощо. Встановлено, що через конвергенцію досліджується взаємозв'язок підсистем підприємства та зміна підходу до управління для досягнення більш ефективних результатів діяльності. Конвергенція являє собою не тільки взаємний вплив, але й взаємне проникнення технологій управління, коли границі між окремими технологіями стираються, а цікаві й неочікувані нові результати з'являються саме в рамках міждисциплінарного підходу на перетині наук, що призводить до трансформації моделі управління підприємством.

Зазначено, що конвергенція передбачає зближення рівнів розвитку суб'єктів підприємництва, тобто ті, що відстають у розвитку внаслідок використання застарілих технологій тощо поступово наздоганяють розвинені. Сутність процесу конвергенції в управлінні підприємством слід розглядати з позицій динамічного та інтегрованого підходів.

Акцентовано увагу на тому, що конвергенцію в реалізації процесу управління слід розглядати за трьома складовими: регіональна, номінальна та інституціональна.

Розроблено схему, яка демонструє необхідність та економічну доцільність конвергенції в процесі управління підприємствами. Посилення

© Українська інженерно-педагогічна академія

© ГО «Школа адаптивного управління соціально-педагогічними системами»

© Шкуренко О., Сластьяникова К.

креативності та інновацій в управлінні підприємствами, а також соціальний прогрес породжують конвергенцію в частині спрямування показників функціонування та розвитку підприємств до бажаного результату й як наслідок вдосконалення механізму управління.

Економічна доцільність конвергенції до процесу управління підприємствами полягає у тому, що вона забезпечує стабілізацію, єдність, щільне зближення та примирення протилежностей. При цьому результатом є створення єдиної культури управління, розвиток партнерських відносин, інноваційного співробітництва, досягнення конвергентної синергії та нової якості управління.

Ключові слова: конвергенція; управління; підприємство; глобалізаційні трансформації; розвиток; інтеграція.

Вступ. В умовах глобалізаційних трансформацій процеси, які відбуваються, впливають на функціонування та розвиток підприємств, адже діючі моделі управління стають менш ефективними. Слід зазначити, що функціонування та розвиток підприємств в умовах глобалізаційних трансформацій, діджиталізації базуються на принципах компліментарності, субституційності, конвергентності, альтернативності тощо.

Через конвергенцію досліджується взаємозв'язок підсистем підприємства та зміна підходу до управління для досягнення більш ефективних результатів діяльності. Тому адаптація підприємств до сучасних викликів потребує корегування існуючої системи менеджменту у відповідності з конвергентними підходами.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику гіпотези конвергенції в управлінні суб'єктами господарювання різних ієрархічних рівнів досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці.

Прохорова В., Божанова О., Дуднєва Ю. [1] акцентували увагу на значенні конвергентно-когнітивних технологій у розвитку промислових підприємств. У [2] обґрунтовано економічну конвергенцію між Україною та країнами-членами Європейського Союзу. Мушнікова С.А. [3] дослідила

використання теорії конвергенції при розробленні концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства. Однак питання необхідності та економічної доцільності конвергенції в процесах управління підприємствами залишаються дискусійними та потребують подальшого поглибленого вивчення, що зумовило актуальність та практичну значущість обраного напрямку дослідження.

Метою даної статті є обґрунтування необхідності процесів конвергенції в управління підприємствами та вплив на їх функціонування й розвиток.

Виклад основного матеріалу. Конвергенція, що в перекладі з латинської означає зближуватися, сходжуватися, в реалізації процесу управління підприємствами передбачає стирання міждисциплінарних меж та економічне зближення елементів управління через посилення співпраці та взаємозалежності. Вперше теорію конвергенції, яка має ще назву «ефект наздогоняння», з точки зору економічного зростання було запропоновано американськими вченими Робертом Барро та Хав'єро Сала-і-Мартін, що набула популярності у 1950-60 х рр. як оптимістична концепція конструктивного розвитку людства після його поділу на капіталістичні та соціалістичні системи [4].

Ешлі Кроссман [5] описує теорію конвергенції як припущення, що «в міру того, як нації рухаються від ранніх стадій індустріалізації до повної індустріалізації, вони починають нагадувати інші індустріалізовані суспільства з точки зору суспільних норм і технологій» [5].

Теорія конвергенції передбачає обмін економічною активністю, ресурсами, їх активне залучення та часткове забезпечення, а також активну інтеграцію між функціональними підрозділами підприємства [6].

Слід звернути увагу на те, що конвергенція являє собою не тільки взаємний вплив, але й взаємне проникнення технологій управління, коли

границі між окремими технологіями стираються, а цікаві й неочікувані нові результати з'являються саме в рамках міждисциплінарного підходу на перетині наук, що призводить до трансформації моделі управління підприємством.

Досвід країн світу свідчить, що перехід до конвергентної моделі управління соціально-економічними системами має ґрунтуватись, в першу чергу, на поєднанні нормативно-правового та інституціонального забезпечення в частині врахування конвергентних викликів у діючому законодавстві, а також створення єдиних конвергентно-регуляторних органів [7].

Конвергенція передбачає зближення рівнів розвитку суб'єктів підприємництва, тобто ті, що відстають у розвитку внаслідок використання застарілих технологій тощо поступово наздоганяють розвинені.

Сутність процесу конвергенції в управлінні підприємством слід розглядати з позицій динамічного та інтегрованого підходів. Динамічний підхід до конвергенції в реалізації процесу управління підприємством передбачає врахування динаміки змін показників соціально-економічного розвитку та причинно-наслідкові зв'язки. На відміну від динамічного інтегрований полягає у поєднанні процесного, системного та ситуаційного підходів до управління, що дозволяє аналізувати підприємства як сукупність взаємопов'язаних між собою елементів, як систему; адаптуватись до змін у середовищі та здійснювати ситуаційне мислення для стратегічне управління функціонуванням та розвитком підприємства.

Якщо розглядати конвергенцію в реалізації процесу управління, то доцільно проаналізувати реальну, номінальну та інституціональну. Реальна конвергенція передбачає наближення результативних показників діяльності підприємства, номінальна – синхронізацію динаміки основних техніко-економічних показників, інституціональна – наближення умов ведення економічної діяльності та рівня розвитку ринкових органів управління. Отже,

критеріями конвергенції в управлінні підприємствами мають стати програмно-цільові орієнтири, що в майбутньому дозволить активізувати інтеграційні процеси.

На рис. 1 представлено схему, яка демонструє необхідність та економічну доцільність конвергенції в процесі управління підприємствами.

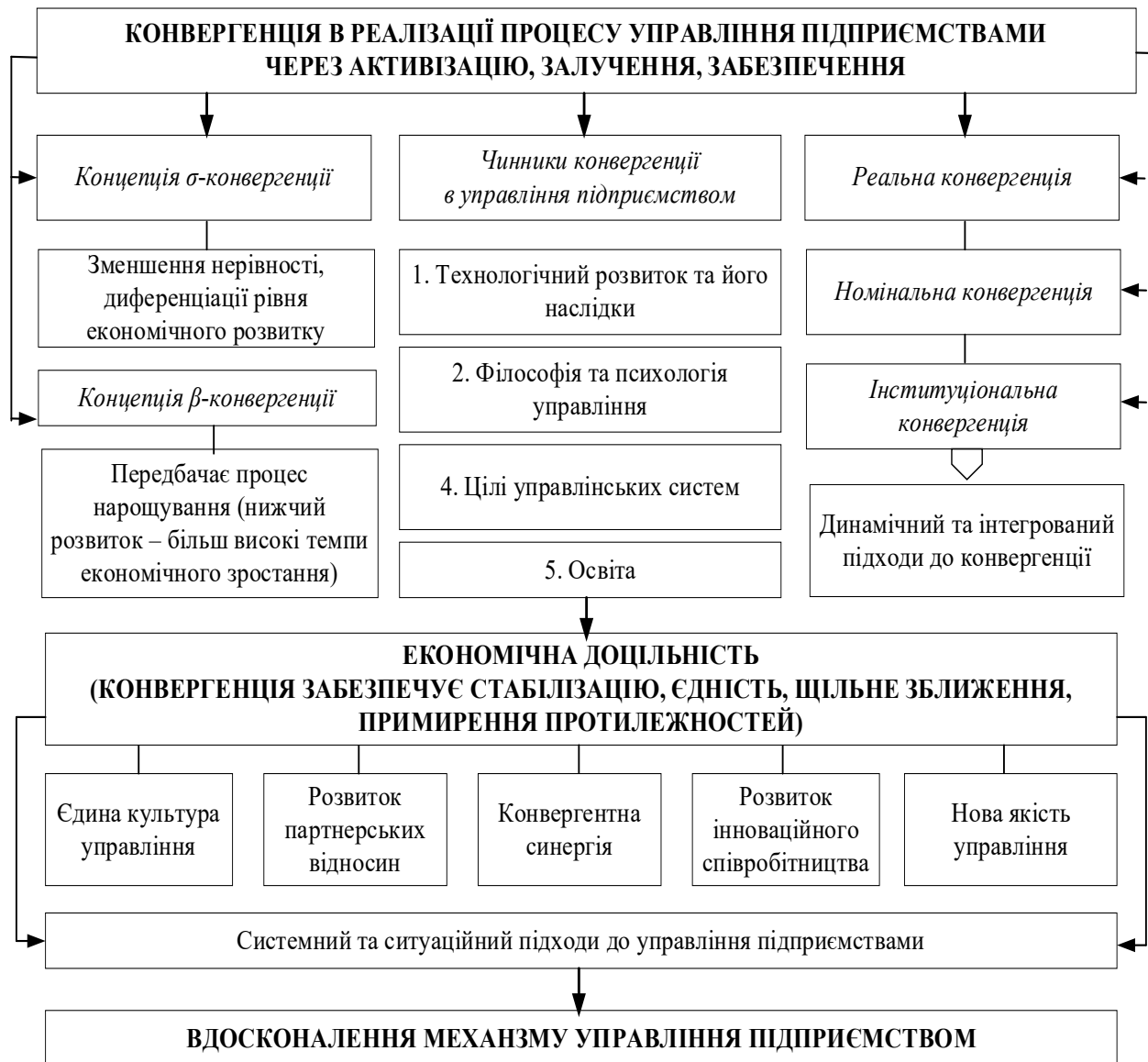

Рис. 1. Необхідність та економічна доцільність конвергенції в процесі управління підприємствами

Джерело: створено авторами

Нелінійність процесів соціального та економічного розвитку підприємств вимагає від керівників зміни в підходах до розроблення й реалізації управлінських рішень.

Конвергентні аналітичні інструменти, що застосовуються до процесу управління підприємствами, базуються на теорії підштовхування, що передбачає низку дій керівників стосовно запланованих змін, та дозволяє досягти нової якості управління.

З появою нових середовищ управлінського процесу для комплексу вітчизняних компаній та їхніх закордонних структур шляхом його синтезу з технологіями державного управління з'явилися нові можливості й водночас проблеми, пов'язані з досягненням ефектів конвергентної синергії. Ці ефекти проявляються у поєднанні можливості прискореного отримання значно більших обсягів інформації з якісно більшим ступенем деталізації, ніж це було можливо раніше, їх обробки на основі методів інтелектуального аналізу даних, а також розробки більш обґрунтованих управлінських рішень.

Очевидно, що цей прояв ефектів конвергентної синергії вимагає глибокого розуміння та розвитку нових технологій управління, реалізованих через функціонування інфраструктури електронного інформаційного середовища національних та світових урядів.

У національній практиці управління з'явився новий етап, що характеризується переходом від локальних систем (корпоративних, відомчих тощо) до інтегрованих систем, що забезпечують взаємопов'язану інноваційну діяльність та оптимізацію їх економічної, науково-технічної, соціальної, інформаційної.

Розвиток науки призводить до появи NBIC-конвергенції як гіпотетичне ядро 6-го технологічного укладу, що засновано на об'єднанні і синергетичному

посилення досягнень нано-, біо-, інформаційних та когнітивних технологій. Результатом NBIC-конвергенції буде повне злиття цих технологій в єдину науково-технологічну область знання [8].

З розвитком конвергенції NBIC-технологій уперше в історії людства спостерігається паралельне прискорення розвитку декількох науково-технічних напрямів, що безпосередньо впливають на процес управління підприємствами в умовах глобальних трансформацій.

Конвергенція в реалізації процесу управління підприємствами базується на принципі трансдисциплінарності синкретизму, що породжує цілісну систему бачення бізнесу з точки зору міждисциплінарності.

Теорія конвергенції реалізується на основі двох концепцій конвергенції: σ -конвергенції та β -конвергенції. Концепція σ -конвергенції спостерігається, коли дисперсія індикаторів розвитку має тенденцію до скорочення, тобто відбувається зближення в часі рівнів розвитку економічних суб'єктів. Концепція β -конвергенції має місце, коли менш розвинені підприємства мають більш високі темпи економічного росту, чим більш розвинені, в результаті чого в довгостроковій перспективі відбувається зближення рівнів економічного їх розвитку. Ці концепції не є еквівалентними, оскільки β -конвергенція вказує на існування стійкої (довготривалої) тенденції до зближення рівнів економічного розвитку, натомість випадкові шоки можуть призводити до короткострокового зростання міжрегіональних розбіжностей і, як наслідок σ -конвергенції [9].

Економічна доцільність конвергенції до процесу управління підприємствами полягає у тому, що вона забезпечує стабілізацію, єдність, щільне зближення та примирення протилежностей. При цьому результатом є створення єдиної культури управління, розвиток партнерських відносин, інноваційного співробітництва, досягнення конвергентної синергії та нової якості управління. Конвергентну синергію слід розглядати як бізнес-

можливість до покращення використання ресурсів, що забезпечує міжсекторальний, багатосторонній обмін ресурсами, знаннями та інноваціями. Синергія ресурсів передбачає, що залишки та відходи ресурсів одного учасника економічного процесу є сировиною для іншого; синергія знань – це розвиток та впровадження знань у процес створення та управління якісно новим продуктом.

Ефект від конвергентної синергії досягається шляхом узгодження тактичних та стратегічних цілей функціонування та розвитку підприємства, зміни та удосконалення організаційної структури, застосування новітніх підходів до планування і як результат вдосконалення механізму управління.

Нові імпульси та нову якість отримує економічна конвергенція в реалізації процесу управління підприємствами завдяки посиленню його конкурентного потенціалу й підвищення добробуту.

Посилення креативності та інновацій в управлінні підприємствами, а також соціальний прогрес породжують конвергенцію в частині спрямування показників функціонування та розвитку підприємств до бажаного результату й як наслідок вдосконалення механізму управління. Успіх від змін процесу управління підприємствами залежить від чіткого бачення бажаних змін; врахування думок співробітників; окреслення аргументів щодо кращої альтернативи тощо.

Висновки. Необхідність використання конвергенції обумовлена тим, що в умовах глобалізаційних трансформацій змінюються підходи до формування механізму управління підприємствами та виникає потреба у застосуванні міждисциплінарності.

Конвергенція в реалізації процесу управління підприємствами є умовою об'єднання знань, технологій та суспільства, що дозволить забезпечити стабілізацію, єдність, щільне зближення, примирення протилежностей та в

підсумку вдосконалити механізм управління підприємствами відповідно до глобалізаційних трансформацій.

Використана література:

1. Прохорова В., Божанова О., Дуднєва Ю. Конвергентно-когнітивні основи інноваційного розвитку промислових підприємств. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика». Серія «Економіка»*. Випуск 10 (20), 2021. [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07).
2. Данилюк В. О. Дослідження процесу регіональної економічної конвергенції між Україною та країнами-членами Європейського Союзу. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdily/Naukovi_Vydannya/Vydan_Ekon/Docs/Visnyk_Ekonomika_Vypusk33.pdf.
3. Мушнікова С. А. Конвергенція як системна основа побудови концепції управління безпекою розвитку промислового підприємства. *Бізнес Інформ*. 2019. № 11. С. 336-342. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-11-336-342/>.
4. Павленко Ю.В. Конвергенції теорія [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 5: Конкю / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. К.: В-во «Наукова думка», 2008. 568 с.: іл.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=KonvergentsiI_Teoriya/.
5. Ashley Crossman. What Is Convergence Theory? 2017. URL: <https://www.thoughtco.com/convergence-theory-3026158>.
6. Якушева О. В., Павловська А. С. Еволюція теорії конвергенції в контексті інтеграції соціально-економічної системи регіонів. *Збірник наукових праць ЧДТУ*. 2022. Випуск 64. С. 14-26.
7. «Інституціонально-конвергентне управління інформаційною сферою: можливість імплементації в Україні». Аналітична записка. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyini-strategii/institucionalno-konvergentne-upravlinnya-informaciynoyu>.
8. Schummer J. From Nano-Convergence to NBIC-Convergence: “The best way to predict the future is to create it” // *Governing Future Technologies*. Springer Netherlands, 2009. P. 57-71.
9. Сторонянська І.З. Міжрегіональні інтеграційні процеси в Україні: тенденції та перспективи розвитку: НАН України. Ін-т регіон. досліджень. Львів, 2009. 392 с.
10. Сищук А. А., Деделюк К. Ю., Мотовильська Л. І. Економічна конвергенція: європейський контекст для України. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки*. 2008. № 6. С. 168-172.

11. Джалілов О.О. Економічна конвергенція як показник інтегрованості країн. *Вісник соціально-економічних досліджень*. 2013. Випуск 3 (50), ч. 2. С. 132-139.

12. Прохорова В. В., Проценко А. В. Управління структурними трансформаціями інноваційного потенціалу промислових енергетичних підприємств: монографія – Х.: Видавництво Іванченка І. С., 2022. с 226.

References

1. Prokhorova V., Bozhanova O., Dudnieva Yu. Konverhento-kohnityvni osnovy innovatsiinoho rozvytku promyslovykh pidpriemstv. Elektronne naukovе fakhove vydannia «Adaptyvne upravlinnia: teoriia i praktyka». Seriia «Ekonomika». Vypusk 10 (20), 2021. [https://doi.org/10.33296/2707-0654-10\(20\)-07](https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07).

2. Danyliuk V. O. Doslidzhennia protsesu rehionalnoi ekonomichnoi konverhentsii mizh Ukrainoiu ta krainamy-chlenamy Yevropeiskoho Soiuzu. URL: https://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdiy/Naukovi_Vydannya/Vydan_Ekon/Docs/Visnyk_Ekonomika_Vypusk33.pdf.

3. Mushnykova S. A. Konverhentsiia yak systemna osnova pobudovy kontseptsii upravlinnia bezpekoiu rozvytku promyslovoho pidpriemstva. *Biznes Inform*. 2019. №11. С. 336–342. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2019-11-336-342/>.

4. Pavlenko Yu.V. Konverhentsii teoriia [Elektronnyi resurs] // Entsyklopediia istorii Ukrainy: T. 5: Konkiu / Redkol.: V. A. Smolii (holova) ta in. NAN Ukrainy. Instytut istorii Ukrainy. K.: V-vo «Naukova dumka», 2008. 568 s.: il.. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Konvergentnyi_Teoriya/.

5. Ashley Crossman. What Is Convergence Theory?. 2017. URL: <https://www.thoughtco.com/convergence-theory-3026158>.

6. Yakusheva O. V., Pavlovska A. S. Evoliutsiia teorii konverhentsii v konteksti intehtratsii sotsialno-ekonomichnoi systemy rehioniv. *Zbirnyk naukovykh prats ChDTU*. 2022. Vypusk 64. S. 14-26.

7. «Instytutsionalno-konverhentne upravlinnia informatsiinoiu sferoiu: mozhlyvist implementatsii v Ukraini». Analitychna zapyska. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/informaciyni-strategii/institucionalno-konvergentne-upravlinnya-informaciynoyu>.

8. Schummer J. From Nano-Convergence to NBIC-Convergence: “The best way to predict the future is to create it” // *Governing Future Technologies*. Springer Netherlands, 2009. P. 57-71.

9. Storonianska I.Z. Mizhrehionalni intehtratsiini protsesy v Ukraini: tendentsii ta perspektyvy rozvytku: NAN Ukrainy. In-t rehion. doslidzhen. Lviv, 2009. 392 s.

10. Syshchuk A. A., Dedeliuk K. Yu., Motovylska L. I. Ekonomichna konverhentsiia: yevropeyskyi kontekst dlia Ukrainy. Naukovyi visnyk Volynskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky. 2008. № 6. S. 168-172.

11. Dzhililov O.O. Ekonomichna konverhentsiia yak pokaznyk intehrovanosti krain. Visnyk sotsialno-ekonomichnykh doslidzhen. 2013. Vypusk 3 (50), ch. 2. S. 132-139.

12. Prokhorova V. V., Protsenko A. V. Upravlinnia strukturnymy transformatsiiamy innovatsiinoho potentsialu promyslovykh enerhetychnykh pidpriemstv: monohrafiia – Kh.: Vydavnytstvo Ivanchenka I. S., 2022. s 226.

Olga V. Shkurenko,

Doctor of Economics, Professor,
State University of Infrastructure and Technologies, Kyiv, Ukraine

Kristina I. Slastyanikova

Assistant,
Ukrainian Engineering and Pedagogics Academy, Kharkiv, Ukraine

CONVERGENCE OF BUSINESS MANAGEMENT PROCESSES UNDER GLOBALIZATION TRANSFORMATIONS

Annotation. The article proves that the functioning and development of enterprises in the conditions of globalization transformations, digitalization is based on the principles of complementarity, substitutability, convergence, alternative, etc. It has been established that through convergence, the interrelationship of enterprise subsystems and a change in management approach to achieve more effective performance results are investigated. Convergence is not only a mutual influence, but also a mutual penetration of management technologies, when the boundaries between individual technologies are blurred, and interesting and unexpected new results appear precisely within the framework of an interdisciplinary approach at the intersection of sciences, which leads to the transformation of the enterprise management model.

It is noted that convergence involves the convergence of the development levels of business entities, i.e. those lagging behind in development due to the use of outdated technologies, etc., are gradually catching up with developed ones. The essence of the process of convergence in enterprise management should be considered from the standpoint of dynamic and integrated approaches.

Attention is focused on the fact that convergence in the implementation of the management process should be considered according to three components: regional, nominal and institutional.

A scheme has been developed that demonstrates the need for economic feasibility of convergence in the process of enterprise management. The strengthening of creativity and innovation in the management of enterprises, as well as social progress, generate convergence in terms of directing the indicators of the functioning and development of enterprises to the desired result and, as a consequence, the improvement of the management mechanism.

The economic expediency of convergence to the process of enterprise management lies in the fact that it provides stabilization, unity, close convergence and reconciliation of opposites. At the same time, the result is the creation of a unified management culture, the development of partnership relations, innovative cooperation, the achievement of convergent synergy and a new quality of management.

Key words: convergence; management; enterprise; globalization transformations; development; integration.